

SOSİOLOGİYA

UOT 316.42; 37.21.51

AZƏRBAYCANDA TƏHSİL İSLAHATI VƏ GƏNCLƏRİN PEŞƏ MÜQƏDDƏRATININ MÜƏYYƏNLƏŞDİRİLMƏSİ PROBLEMI

S.S.HAŞIMOVA

*Bakı Dövlət Universiteti**Hashimova_sudaba@rambler.ru*

Məqalədə göstərilir ki, şəxsiyyətin peşə müqəddəratının müəyyənləşdirilməsinə obyektiv şəkildə sosial qruplar və sosial institutlar təsir göstərirlər. Bu baxımdan təhsil institutunun, ölkəmizdə aparılan təhsil islahatlarının gənclərin peşə müqəddəratını müəyyənləşdirməsinə təsiri problemi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Məqalədə təhsil sahəsində aparılan islahatların və təhsil islahatı proqramının əsasını təşkil edən yeni milli tədris proqramının uğurları və problemləri araşdırılır. İqtisadi inkişafı təmin etmək üçün Azərbaycanın öz insan kapitalının bilik bazasını və bacarıqlarını gücləndirməsinə ehtiyacı vardır.

Açar sözlər: şəxsiyyətin peşə müqəddəratı, təhsil institutu, təhsil islahatları, milli tədris proqramı, Boloniya sistemi, gənclərin işlə təmin olunması, əmək bazarı

Şəxsiyyətin peşə müqəddəratının müəyyənləşdirməsinə obyektiv şəkildə sosial qruplar və sosial institutlar təsir göstərirlər ki, bu da iki səviyyədə – mikro- və makrosəviyyələrdə baş verir. Əgər ailə, həmyaşıdlar, müəyyən bir peşənin daşıyıcıları və başqaları peşə müqəddəratının müəyyənləşdirilməsinə mikrosəviyyədə təsir göstərirlərsə, makrosəviyyədə cəmiyyətin peşə strukturunu, əmək bazarı və təhsil kimi sosial institutları göstərmək olar. Bu baxımdan təhsil institutunun, daha dəqiq desək, ölkəmizdə aparılan təhsil islahatlarının gənclərin peşə müqəddəratını müəyyənləşdirməsinə təsiri problemi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Təhsil sahəsində aparılan islahatların başlıca məqsədi insanlara təhsil almaq inkanı yaratmaq və təhsilin keyfiyyətini artırmaqdır [1, 38]. Təhsilin cəmiyyətə təsiri böyükdür, mürəkkəbdir və həlledicidir. Təhsil insanı azadlığa yaxınlaşdırır, tənqidi düşüncənin formalaşmasına şərait yaradır. Təhsildə baş verən əsaslı dəyişikliklər nəinki fərdlərin inkişafında, hətta sosial-siyasi, iqtisadi-mədəni mühitin də dəyişilməsində böyük rol oynayır. Şəxs öz mənliliyini, milli

kimliyini dərk etməyə başlayır, bəşəri dəyərlərə daha dərinlən nüfuz etmək imkanı əldə edir. Təhsil sahəsində islahatlar təhsil sistemini dəyişdirmək, təhsil müəssisələrini gücləndirmək və təhsil sahəsinə rəhbərlik edən şəxslərin bilik, tərcübə və iradəsini birləşdirmək məsələsini ortaya qoyur [1, 34].

Ölkəmizin zəngin neft və qaz sektorunun son onilliklər ərzində inkişafı nəticəsində əldə olunmuş əhəmiyyətli iqtisadi göstəricilər bu artımın davamlılığını təmin etmək üçün hərtərəfli islahatların keçirilməsi zərurətini gücləndirmişdir və bunların sırasına ölkənin təhsil sistemini müasirləşdirmək tələbatı da daxildir. Təbii ehtiyatlarla bağlı kəskin yüksəliş fonunda ölkənin qeyri-neft sektorunun inkişafı diversifikasiyası üçün Azərbaycan əhalisinin bilik bazasını və bacarıqlarını gücləndirməyin əhəmiyyəti getdikcə artmaqdadır. Bu vəzifənin həyata keçirilməsi üçün tələb olunanlar - düzgün makro-iqtisadi idarəetmə, istehsal xərclərini azaltmağa və biznes mühitini yaxşılaşdırmağa yönələn struktur islahatlar, insan kapitalının inkişaf etdirilməsi vasitəsilə məhsuldarlığın artırılmasından ibarətdir.

Davamlı inkişafın və rəqabətliyin təmin edilməsində təhsil sektorunun mühüm rolunu nəzərə alaraq Azərbaycan 1999-cu ildə Təhsil İslahatı Proqramını təsdiq etmişdir. Təhsil islahatı 2003-cü ildə tətbiqinə başlanılmış Azərbaycanda Yoxsulluğun Azaldılması və İqtisadi İnkişaf Dövlət Proqramında və sonra 2005-ci ilin sonlarında təsdiq edilmiş Milli Məşğulluq Strategiyasında prioritet kimi müəyyən edilmişdir.

Respublikada təhsil islahatı proqramının əsasını təşkil edən yeni milli tədris proqramının icrasına başlanılmışdır. Bu proqramın icrası təhsilin keyfiyyətilə bağlı bütün istiqamət və elementlərin (məsələn, müəllim təliminə yeni yanaşma, şagirdlərin qiymətləndirilməsi qaydalarında və vasitələrində davam etməkdə olan dəyişikliklər və planlaşdırılan yeni dərslilər, tədris ləvazimatları və s.) bir-birilə uzlaşdırılmasını tələb edir.

Tədris proqramı islahatının həyata keçirilməsi ilə bağlı aşağıdakı problemləri göstərmək olar: 1) tədris olunan fənlərin sayının azaldılması və həddən artıq yüklənmiş məzmun xususiyyətlərinin ixtisara salınması məqsədilə məzmun islahatı və həmçinin yeni fənlər və ya yeni fənn məzmunlarının yaradılması; 2) tədris proqramı hazırlığı işinin məktəbəqədər tədrisdən tutmuş ümumi orta təhsilin 12-ci sinfinə qədər genişləndirilməsi məqsədilə struktur islahatları; 3) təkə fənn bilikləri hazırlığını deyil, həm dəcoşaxəli ixtisaslaşma reallığını nəzərə almaq məqsədilə məktəbdaxili qiymətləndirmə strategiyalarından istifadə edilməsini tələb edən dəyərləndirmə islahatı; 4) fənlərarası əlaqə və onların rasional üfqi və şaquli ardıcılığının həyata keçirilməsi; 5) şagirdlərin daha yüksək intizam və problem həlletmə qabiliyyətlərinin inkişaf etdirilməsində hərəkətverici quvvə kimi çıxış edəcək şagirdyönümlü təlim yanaşmalarının və tədris strategiyalarının, o cümlədən İKT-nin geniş tətbiqi yolu ilə metodiki islahatların aparılması.

Prezident İlham Əliyevin "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasının hazırlanması barədə" 29 noyabr 2011-ci il tarixli Sərəncamı

mında respublikanın gələcək inkişafının məhz innovasiyayönümlü iqtisadiyyat hesabına təmini nəzərdə tutulur. Buradan da təhsil, elm və texnologiyalar sferasında modernləşmə prosesinin genişləndirilməsi qarşıda ciddi vəzifə kimi dayanır. Azərbaycan təhsilinin inkişafı, yeniləşməsi və daha aydın oriyentirlərinin müəyyənləşməsi, onlara çatmaq istiqamətində səylərin gücləndirilməsi ümumilikdə Azərbaycanın inkişafının fundamental əsaslarını təşkil edir. Bu sənədə əsasən, 2020-ci ilədək orta məktəblərin hər bir sinfində 1 noutbukla 1 proyektorun quraşdırılması, hər məktəbliyə 1 netbuk və ya planşet verilməsi, "Elektron məktəb" layihəsində iştirakedən təhsil müəssisələrinin sayının 1000-ə çatdırılması planlaşdırılır.

Qloballaşan dünyada gənclərdən tutmuş yaşlılaradək bütün Azərbaycan əhalisinin bilik və bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi üçün təhsil sistemində təcili olaraq böyük dəyişikliklərin edilməsinə ehtiyac var. Hökumət təhsilə, xüsusilə də ali təhsilə, daha çox investisiya yətməli, dövlət xərclərinin prioritetlərinə yenidən baxılmalıdır. Eyni zamanda təhsildə keyfiyyətin təminatı üçün müəllimlərin əmək haqlarının yüksəldilməsi də zəruri şərtlərdən biridir. Bu istiqamətdə aparılan iş korrupsiyanın azaldılmasına yönəldilmiş tədbirlərlə əlaqələndirilməlidir. Dövlət xərclərinin təhsilə yönəldilmiş hissəsinin tədricən qeyri-neft ÜDM-in 1,1%-dək artırılması yeni universitetlərin yaradılması və ali təhsil müəssisələrində mövcud olan yerlərin artırılmasına xidmət edə bilər. Dünya Bankının Hesabatında, həmçinin Azərbaycanda təhsil sisteminə xarici universitetləri və ya trening şirkətlərini cəlb etmək imkanlarını nəzərdən keçirmək də tövsiyyə edilir [2, 200].

Qloballaşan, biliyin, informasiyanın qiymətinin getdikcə artdığı dünyada təhsili elmdən, ilk növbədə onun fundamental hissəsindən ayrı təsəvvür etmək mümkün deyil: təhsil sahəsində yeni biliklər təhsilli insanın inkişafını motivləşdirən mühüm amildir. Ölkənin elmi-texniki potensialının əsas göstəricilərindən biri elmi tədqiqatlara çəkilən xərclər və ÜDM-də onun payıdır. Dünya təcrübəsinə əsasən, elmi xərclərin ÜDM-də payı 3%-dən az olmamalıdır. Azərbaycanda isə bu göstərici getdikcə azalaraq 2010-cu ildə 0,2% təşkil etmişdir. Müqayisə üçün göstərə bilərik ki, məsələn, Böyük Britaniya və Fransada bu xərclər 2 faizdən çox, ABŞ və Almaniyada isə 3 faiz təşkil edir [3]. Bu ölkələrin təkcə dövlət büdcələrinin həcmi nəzərə alsaq, biz elmi məqsədlər üçün ayrılan böyük bir rəqəm almış olarıq.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 24 oktyabr tarixli nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"nda ali təhsil müəssisələrinin təhsil-tədqiqat-innovasiya mərkəzlərinə çevrilməsinə dəstək verən və rəqabətqabiliyyətli mütəxəssis hazırlığını təmin edən ali təhsil standartlarının tətbiqi ilə əlaqədar aşağıdakı vəzifələr irəli sürülür:

- cəmiyyətin və iqtisadiyyatın tələbatlarına uyğun olaraq hər bir ixtisas üzrə müasir standartların hazırlanması;
- ali təhsil müəssisələrinə təhsilin məzmununun tətbiqi müstəqilliyinin

verilməsi;

- ali təhsilin səviyyələri arasında əlaqələrin və varisliyin gücləndirilməsi;
- təhsilalanların fərdi xüsusiyyətlərini nəzərə alan innovativ təlim metodları və texnologiyaları vasitəsilə təhsilin məzmununun səmərəli mə-nimsənilməsini təmin edən yüksək nüfuzlu təhsilverənin formalaşdırılması;
- təhsilverənlər üçün təhsilin bütün pillələrində təhsilalanların təfəkkürü və şəxsiyyətinin inkişafına yönəlmiş, onların fərdi xüsusiyyətlərini nəzərə alan innovativ təlim metodologiyasının və müvafiq resursların hazırlanmasının təmin edilməsi və s. [4].

Ölkənin 2005-ci ildə Boloniya təhsil sisteminə qoşulması ali məktəblərin inkişafında önəmli addımlardan sayıla bilər. Əslində Boloniya prosesi Avropa-nın təhsil şəbəkəsi kimi xarakterizə edilə bilər: 1999-2005-ci illər ərzində Boloniya prosesinə qoşulan Avropa Birliyi təhsil və elm nazirləri əhalinin büt-ün təbəqələrinin ali təhsil almasına imkan yaratmağı öhdələrinə götürmüşlər. Bunun məntiqi davamı olan Avropa Vahid Təhsil Məkanının yaradılması bu ölkələrdəki təhsil sisteminin müxtəlifliyinin aradan qaldırılması məqsədini güdür. Boloniya prosesinin əsas öhdəlikləri sırasına - Avropanın təhsil stan-dartlarına müvafiq olaraq, ali təhsil sahəsində təxirəsalınmaz islahatların aparıl-ması, informasiya və təcrübə mübadiləsi, kredit sisteminin tətbiqi, diplomların tanınması, məzunların işlə təmin olunması daxildir. Diplomların qarşılıqlı olaraq Avropa məkanında tanınması isə məzunların işlə təminatı üçün əlavə imkanlar yaradır. Boloniya prosesinin əsaslarından biri kredit sistemi və biliyin çoxballı sistemlə qiymətləndirilməsidir. İlk dəfə olaraq Azərbaycanda bu sis-tem Xəzər və Qafqaz özəl universitetləri tərəfindən həyata keçirilməyə başla-mışdır. Yalnız 2006-cı ildən başlayaraq eksperimental qaydada Boloniya siste-mi respublikanın 10 təhsil müəssisəsində bir sıra ixtisaslar üzrə tətbiq olun-mağa başlamışdır. Boloniya sisteminə keçid ölkəmizdə 2010-cu ildə tamamlanmışdır və bu gün bütün ali məktəblər onun əsasında fəaliyyət göstərir. Bo-loniya prosesi təhsildə inteqrasiyanı sürətləndirməklə yanaşı ali məktəb dip-lomlarının Avropa məkanında tanınması və qəbul edilməsi baxımından da önəmlidir. Kredit sisteminin əsas məqsədi əslində müvəffəqiyyəti mükafat-landırmaq və qeyri-müvəffəq olma ehtimallarını minimuma endirməkdir. Res-publika Təhsil Şurasının sədri Əjdər Ağayevin fikrincə, Boloniya sistemi “zəif tələbəyə də öz potensialından axıra qədər istifadə etmək üçün şərait yaradır. Tələbənin hər hansı subyektiv münasibətin, şəxsi-qərəzlik kimi amillərin qurbanı olması hallarının qarşısını alır. Hətta bir fəndən qeyri-müvəffəq qiymət almış tələbə uğurla başa vurduğu digər fənlər sayəsində kursda qalmaq, ali məktəbdən xaric olunmaq kimi sərt cəza tədbirləri ilə üzləşmir. Sadəcə o, akademik borcu olan fəndən kəsilmiş sayılır və əldə etdiyi digər nailiyyətləri öz qüvvəsində qalır” [5].

Boloniya sisteminin tətbiqi ali məktəblərə və tələbələrə universitetlərarası və ölkələrarası tələbə mübadiləsi aparmaq imkanı verir, təhsildə demokratik prinsiplərin bərqərar olmasına, fənlərin sayının, müəllim və tələbənin nəzəri

dərs yükünün həcmnin azaldılmasına gətirib çıxarır, diplomların tanınmasını zəruri edir.

Boloniya təhsil sisteminin ali məktəb məzunları üçün əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, bu prosesə qoşulan ölkələrin universitetləri məzunların məşğulluğuna, onların ixtisas üzrə işlə təmin olunmasına məsuliyyət daşıyır. Belə ki, ali təhsil müəssisələri məzunların iş tapa bilmələri üçün onlarla əməkdaşlıq etməli, işəgötürənlə bərabər onların işlə təminatına yardım etməli və kadr hazırlığını işəgötürən təşkilatların sifarişləri və tələbləri əsasında qurmalıdır.

Ali təhsilli gənclərin işlə təmin olunması dünyanın əksər ölkələrində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan üçün də ali təhsilli məzunların işlə təminatı aktual məsələlərdəndir. 1992-ci ildə planlı sovet təhsil sistemindən imtina olunduqdan sonra azad təyinatla üstünlük verilməsi mövcud vəziyyəti daha da kəskinləşdirmişdir. Azərbaycan reallığında işə qəbul zamanı bu gün də böyük rol oynayan tanışlıq, pula hərislik, yerlipərəstlik, nepotizm və başqa hallar məzunlara layiq olduqları işə düzəlməyə ciddi problemlər yaradır. Belə halların aradan qaldırılması üçün dövlət müxtəlif tədbirlər həyata keçirir. Ali təhsilli gənclərin işlə təmini sahəsində dövlət qulluğuna test imtahanlarının keçirilməsi, müsabiqələr yolu ilə işə götürmə üsulları və s. buna misal ola bilər. Lakin bu, heç də tam mənada çıxış yolu demək deyildir: gənclərin əksəriyyəti bir sıra səbəblər üzündən bu prosesdən ya kənarda qalır, ya da müvəffəqiyyət qazana bilmir. Həmçinin bəziləri yüksək maaş verilən yerli və xarici şirkətlərdə işləmək üçün müraciət etsələr də, onlar tərəfindən göstərilən müxtəlif bəhanələr səbəbindən işə qəbul oluna bilmirlər.

Problemlərdən biri də gənclərin işə qəbulu zamanı hazırlıq səviyyəsinin aşağı olmasını bəhanə gətirərək onların işə qəbul edilməməsidir. Bunun aradan qaldırılması üzərində iş aparılır. Məsələn, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının (AHİK) sədri, millət vəkili Səttar Mehbalıyev qeyd edir ki, AHİK tərəfindən “gənclərin təhsil vaxtı aidiyyəti müəssisələrdə təcrübə qazanması təmin olunur və bu da gənclərin təhsilini başa vurduqdan sonra həmin yerlərdə işlə təminatına şərait yaradır” [6].

Azərbaycanda əsasən ali məktəblərin kimya, neft, aviasiya, bank sahələri üzrə ixtisas verən fakültələrinin tələbələri yuxarı kurslarda maraqlı şirkətlər tərəfindən təcrübə qazanılması üçün dəvət edilir, kadr kimi hazırlanır və daha sonra işlə təmin olunurlar. Məsələn, BP şirkətinin Qafqaz Universitetindəki laboratoriyasında təcrübə keçən tələbələr praktiki biliyə yiyələnir və gələcəkdə müəyyən sahələr üzrə mütəxəssis kimi çalışırlar. Eyni zamanda sosial və humanitar sahələr üzrə təhsil alan gənclər bəzi çətinliklərlə üzləşirlər. Bu da iqtisadi proseslərlə bağlı olan bir məsələdir və onun dövlətin konseptual strateji proqramı vasitəsilə öz həllini tapa bilməsi vəziyyətdən düzgün çıxış olardı. Bu işdə QHT-lər də müəyyən rol oynaya bilər. Məsələn, Azərbaycan Demokratik Tələbə Gənclər Təşkilatının rəhbəri Asif Əsgərlinin başçılıq etdiyi QHT bir sıra gənclər arasında mütəmadi olaraq maarifləndirmə işləri aparır, onlara karyera qurmağa, peşə seçimi etməyə, işgüzar münasibətlər yaratmağa, kollektiv ünsiyyət və sair

kimi xüsusiyyətlərə yiyələnməyə kömək edir. Nəticədə hər hansı bir özəl şirkətə işləməyə gedən gənc artıq bu səbəbdən problem yaşamır. Onun fikrincə, eyni zamanda şirkətlərin özləri onlara hansı sahələr üzrə mütəxəssis lazımdırsa, bu barədə ya ali məktəblərə, ya da cavabdeh qurumlara müraciət etməkdə maraqlı olmalıdırlar. Əksinə, təhsil ocaqları da tanınmış şirkətlərlə əlaqə yaradılmasına səy göstərməlidir. Bu, həm təcrübə baxımından, həm də gələcəkdə gənclərin işlə təmin olunmasında mühüm stimula çevrilə bilər. Nəzəri biliyə yiyələnən gəncin hansısa firmada praktiki təcrübə keçməsi onun peşəkar kadr kimi yetişməsinə yardım etmiş olar [6].

Deməli, mövcud problemin aradan qaldırılması üçün bir tərəfdən təhsil müəssisələri və şirkətlər, digər tərəfdən isə işəgötürənlər arasında qarşılıqlı əlaqələr olmalıdır.

Ali təhsil sistemini işçi qüvvəsinə tələbatın olduğu sahələrə yönəltməklə Azərbaycan həm məzunların iş perspektivlərinin genişləndirilməsinə, həm də qeyri-neft sektorunda məhsuldarlığın artırılmasına nail ola bilər. Bu, əmək bazarının mövcud və gələcək ehtiyaclarının təfərrüatlı öyrənilməsindən sonra tədris proqramında əsaslı dəyişikliklər edilməsini zəruri edir. Azərbaycan, həmçinin perspektivdə tələbələrin xarici universitetlərdə təhsili və özəl trening şirkətlərini cəlb etmək imkanlarını nəzərdən keçirməlidir.

Azərbaycanın beynəlxalq əmək bölgüsünə inteqrasiyası, dünya ölkələri arasında əməkdaşlıq meyillərinin güclənməsi, iqtisadiyyatın dinamik inkişafı, yeni istehsal sahələrinin meydana gəlməsi əmək bazarında yüksək təhsil səviyyəsinə malik işçi qüvvəsinə olan tələbatı artırır ki, bu da öz növbəsində yüksək tələblərə cavab verən çevik təhsil siyasətinin həyata keçirilməsini zəruri edir. Azərbaycan Respublikasının 2006-2015-ci illər üçün Məşğulluq Strategiyasında təhsil sistemi ilə məşğulluğun əlaqəli inkişafı sahəsində aşağıdakıların həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur:

- əmək bazarında yaranmış vəziyyətin təhlili və dəqiq proqnozlaşdırma aparmaqla müxtəlif ixtisaslı kadrlara olan tələbatın müəyyənləşdirilməsi;

- əmək bazarında yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanması məqsədilə peşə təhsili sisteminin təkmilləşdirilməsi;

- iş yerində təhsilin davam etdirilməsi, fasiləsiz peşə təhsili sisteminin daha da təkmilləşdirilməsi, mütərəqqi təhsil formalarının (məsafədən təhsil, modul tədris) tətbiqi;

- təhsil sahəsində həyata keçirilən institusional dəyişikliklərin işəgötürənlərin işçi qüvvəsinin bacarıq və vərdişlərinə olan tələbatına uyğunlaşdırılması;

- texniki peşə təhsili üçün müasir tələblərə cavab verən təhsil proqramlarının hazırlanması və ixtisas təsnifatının yeniləşdirilməsi və s. [7].

Əmək bazarı üçün təhsil və trainingin onun ehtiyacları ilə əlaqələndirilməsi mühüm şərtidir. Eyni zamanda məşğulluq imkanlarının artırılması məzunların ixtisaslaşdırılması ilə iqtisadiyyatın strukturu arasında mövcud olan uyğunsuzluq sahəsinə müdaxilə deməkdir. Bu isə özəl sektor ilə əməkdaşlığa, əmək bazarında mövcud olan və gələcək ehtiyaclara əsasən əmək və təhsil

nazirlikləri arasında əməkdaşlığın artmasına, tələbələrə karyeraya dair məsləhətlər vasitəsilə işəgötürən sahə və təklif olunan maaşlar barədə daha ətraflı məlumatın ötürülməsinə gətirib çıxarır [2, 201].

Beləliklə, iqtisadi inkişafı təmin etmək üçün Azərbaycanın öz insan kapitalının bilik bazasını və bacarıqlarını gücləndirməsinə ehtiyacı vardır. İnsan kapitalının inkişaf etdirilməsi yolu ilə məhsuldarlığın yüksəldilməsinə diqqətin artırılması ölkənin uzunmüddətli rəqabətlik strategiyasının, xüsusilə mühüm olan bir tərəfidir. Azərbaycan üçün əsas diqqət yetiriləsi məsələ ümumi ibtidai və orta təhsilin gücləndirilməsi məsələsi olsa da, bu kimi səylərin peşə və ali təhsil sahələrində həyata keçiriləcək mühüm tədbirlərlə və ümumiyyətlə, ömürboyu təlim imkanları ilə tamamlanması da tələb olunur. Bütün bunlar digər məsələlərlə yanaşı yaxın gələcəkdə təlim nəticələrinin yüksəldilməsinə töhfə verəcək fəaliyyət planlarının, institusional imkanların və icra mexanizmlərinin yaradılmasına və möhkəmləndirilməsinə köməklik edəcəkdir. Bunların təshih edilmiş kurikulum, yeni tədris üsulları və təlim vasitələri, təlimin qiymətləndirilməsi sistemi yaratmaqla, habelə idarəetmə, icra və rəhbərlik imkanlarını möhkəmləndirmək vasitəsilə həyata keçirilməsi tələb olunur.

Beləliklə, bu gün Azərbaycanda gənclərin öz peşə müqəddəratını müəyyənləşdirməsi təhsil islahatlarının müvəffəqiyyətli aparmasından və təhsil institutu ilə əmək bazarı arasında sıx və səmərəli əlaqələrin yaradılmasından bir-baş a silıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. İsaخانlı H. Müasir dünyada ali təhsil sistemində nələr baş verir və “2008-2012-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının ali təhsil sistemində islahatlar üzrə Dövlət Proqramı” necə olsa yaxşıdır? Xəzər Universiteti, 2008.
2. Hesabat № 44365-AZ Azərbaycan. Ölkə üzrə İqtisadi Memorandum – Yeni İpək Yolu – ixrac hesabına diversifikasiya. 23 dekabr, 2009-cu il. Yoxsulluğun Azaldılması və İqtisadi İdarəetmə Bölməsi. Avropa və Mərkəzi Asiya regionu Dünya Bankının sənədi. file: /// C:/Users/USER/Desktop/Azerbaijan CEM FINAL AZE. pdf
3. Эйвазов Э. Проблемы развития системы образования в Азербайджане. www.teoriapractica.ru/-3-2012/.../eyvazov.pdf
4. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası. <http://www.president.az/articles/9779>
5. Eltac İsadadə. Təhsilimizin Boloniya yolu – ARAŞDIRMA 6 il əvvəl Avropa Təhsil Sistemi-nə qoşulmuş Azərbaycanda hələ ki, Avropa standartları cəmi bir neçə universitetdə keçərlidir. <http://news.lent.az/news/71792>
6. Gənclərin təhsildən sonra işlə təminatında problemlər var. <http://ulfet-az.com/print/reality/6261?ref=Guzels.TV>
7. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2005-ci il 26 oktyabr tarixli 1068 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Məşğulluq Strategiyası (2006-2015-ci illər). www.rsr.az/huquqi_senedler/meshgulluq%20strategiyasi_2006-2015.doc

РЕФОРМА ОБРАЗОВАНИЯ И ПРОБЛЕМА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМООПРЕДЕЛЕНИЯ МОЛОДЕЖИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

С.С.ГАШИМОВА

РЕЗЮМЕ

В статье показывается, что определению профессиональной идентичности личности объективно влияют социальные группы и социальные институты. С этой точки зрения, институт образования и реформы в сфере образования, проведенные в стране, играют важную роль в профессиональной идентификации молодежи. В статье также исследуются проблемы, связанные с реформами, а также успехи в связи с реализацией национальной образовательной программы в сфере образования. Для того, чтобы обеспечить экономическое развитие, необходимо развивать человеческий капитал в Азербайджане.

Ключевые слова: профессиональная идентичность личности, институт образования, реформы образования, Болонский процесс, занятость молодежи, рынок труда

EDUCATION REFORMS AND THE YOUTH'S PROFESSIONAL IDENTITY PROBLEM IN AZERBAIJAN

S.S.HASHIMOVA

SUMMARY

The social groups and social institutions objectively influence to the profession identity of people. From this point of view, educational institutions and the reforms in the educational sphere in the country perform a significant role in the youths; professional identification. The article also examines the problems of new national education program that forms basis of education reform process. Azerbaijan needs to develop its human capital in order to ensure the economic development.

Key words: education reform, professional identity of the person, institute of education, labour market, the Bologna Process